

Osolsobě, Klára

Šedesátiny doc. PhDr. Zdeňky Hladké, Dr.

Linguistica Brunensia. 2018, vol. 66, iss. 1, pp. 87-89

ISSN 1803-7410 (print); ISSN 2336-4440 (online)

Stable URL (DOI): <https://doi.org/10.5817/LB2018-1-8>

Stable URL (handle): <https://hdl.handle.net/11222.digilib/138236>

Access Date: 30. 11. 2024

Version: 20220831

Terms of use: Digital Library of the Faculty of Arts, Masaryk University provides access to digitized documents strictly for personal use, unless otherwise specified.

Šedesátiny doc. PhDr. Zdeňky Hladké, Dr.

Zdeňka Hladká se narodila 28. 8. 1958 ve Strakonících, a ačkoliv je to k nevíře, oslaví letos významné životní jubileum. Sluší se tedy zavzpomínat a připomenout alespoň nejdůležitější momenty z jejího odborného působení na poli české jazykovědy.

Po studiu bohemistiky a historie na Filozofické fakultě Univerzity Jana Evangelisty Purkyně v Brně (dnešní FF MU) Zdeňka Hladká krátce působila na střední škole. V roce 1985 byla přijata na Dialektologické oddělení Ústavu pro jazyk český ČSAV v Brně. Při týmové práci na kolektivní monografii *Český jazykový atlas* nabyla pod vedením starších a zkušených kolegů odborné znalosti lingvistického uchopování mnohotvárné matérie mluveného jazyka.

V době radostných politických změn po roce 1989 byla Zdeňka Hladká roku 1991 přijata na Ústav českého jazyka Filozofické fakulty Masarykovy univerzity (ÚČJ FF MU) v Brně, kde působí dodnes, nyní ve funkci vedoucí. Na začátku své pedagogické univerzitní dráhy vyučovala nejen kurzy zaměřené na dialektologii, kterou znala z předešlé praxe, ale i kurzy věnované lexikologii a úvodu do studia jazyka. V těch posledně jmenovaných, které mívají zásadní význam pro orientaci studentů ve vysokoškolském přístupu k jazyku při studiu filologie i lingvistiky, prokázala nevšední pedagogické schopnosti a stala se oblíbenou vysokoškolskou pedagožkou. Studenti vždy oceňovali její erudici i obětavost, s níž se začátečníkům na poli jazykovědy věnovala.

Schopnost zapojit se do kolektivní práce, kterou poznala v akademii, prokazovala Zdeňka Hladká i během svého dalšího působení na fakultě. Pro kolektivní dílo, které vznikalo na Ústavu českého jazyka FF MU v první polovině 90. let minulého století, *Příruční mluvnici češtiny*, napsala kapitolu věnovanou lexikologii. Autorský kolektiv získal Cenu rektora Masarykovy univerzity a dílu se dostalo několika reedic.

Plodné spojení erudice dialektologa a lexikologa vyústilo v disertační práci obhájenou v roce 1998. Monografie *Přenesená pojmenování rostlin v českých dialektech. K sémantickému tvoření lexikálních jednotek v nářečích* se věnuje onomaziologickým procesům, zejména metaforám ve slovní zásobě českých dialektů.

Na konci milénia koordinovala Zdeňka Hladká práci na heslech zaměřených na lexikologii, lexikografii a frazeologii pro *Encyklopedický slovník češtiny*, další velký projekt ÚČJ FF MU. Jako autorka hesel i pečlivá redaktorka přispěla ke zdaru encyklopedické příručky, která v nové impozantní podobě, s mnohými rozšířeními a řadou zcela nových autorských hesel vyšla v roce 2016 pod titulem *Nový encyklopedický slovník češtiny*.

Pro kolektivní monografii *Kapitoly z dějin české jazykovědné bohemistiky* (2007) napsala Zdeňka Hladká kapitolu *Lexikografie* věnovanou dějinám českého slovníkářství.

Zdeňka Hladká patří k průkopníkům české korpusové lingvistiky. Byla zapojena už v prvním grantu (1993–1995 *Počítačový korpus českých psaných textů*) usilujícím o ustavení samostatného korpusově orientovaného pracoviště. Odborný zájem o lexikologii a lexikografii ji pojí s nejzasloužilejším představitelem korpusové lingvistiky u nás, s profesorem Františkem Čermákem, mimo jiné iniciátorem budování prvního korpusu mluvené češtiny. Pod vedením Zdeňky Hladké vznikl jako „dvojče“ *Pražského mluveného korpusu* (pmk) *Brněnský mluvený korpus* (bmk). Oba korpusy se podobají rozsahem i obsahem. Zdeňka Hladká využila při sběru nahrávek i jejich přepisu zkušenosti dialektologa získané v terénu. Precizace transkripčních pravidel do podoby přijatelné pro anotátory z řad studentů, trpělivé hledání optimálních řešení směřujících k tomu, aby přepis nahrávek skýtal co nejvěrnější obraz mluveného jazyka, přísné školení studentů, sledování přesného dodržení konzistentních postupů, to vše doprovázelo práci Zdeňky Hladké při budování druhého korpusu mluvené češtiny. Z dat půlmilionového *Brněnského mluveného korpusu*, který se v roce 2002 stal součástí *Českého národního korpusu*, vychází mnoho jubilantčiny článků a studií. Jazykový materiál obsažený v *Brněnském mluveném korpusu* se stal východiskem studentských bakalářských a magisterských prací, v nichž Zdeňka Hladká vedla studenty k materiálově podložené lingvistické práci.

Také další specializovaný korpus, jehož vznik byl motivován snahou zachytit jeden z „ohrožených žánrů“, jímž se pod vlivem nástupu masového užívání moderních komunikačních technologií na přelomu tisíciletí stává ručně psaný dopis, je dílem naší jubilantky. Projekt nazvaný *Současná soukromá korespondence* (2003–2005) směřoval k vytvoření databáze a zpracování vybraných jevů z pohledu lexikologického a dialektologického. Zdeňce Hladké se podařilo nejen vytvořit reprezentativní materiálovou základnu pro výzkum jazykového útvaru, který ač psaný má svým dialogickým charakterem blízko k mluvenému jazyku, ale i vytvořit metodu tvorby specializovaného korpusu (anotační schéma postavené na základě rozdělení českých dialektů podle Českého jazykového atlasu bylo později použito i při anotaci mluvených korpusů řady ORAL), a přispět tak k rozvoji teorie i praxe korpusové lingvistiky u nás. Na základě *Korpusu soukromé korespondence* (ksk) Zdeňka Hladká publikovala řadu studií z oblasti sociolingvistiky, lexikologie, ortografie i slovtvorby. Mnohá dílčí témata opřená o jazykový materiál ksk zpracovali její žáci, které inspirovala, podporovala a povzbuzovala.

V roce 2006 podala habilitační spis *Současná soukromá korespondence. Korpusové zpracování a lingvistické využití* a získala titul docentky. Přehledně referuje o budování a vytěžování jazykových korpusů, které Zdeňka Hladká vytvořila, stať ve sborníku *Korespondenční texty a jejich lingvistické využití* (2011).

Spolu s Olgou Martincovou zpracovala Zdeňka Hladká příznakovou slovní zásobu *Korpusu soukromé korespondence* do slovníkové podoby, která vyšla pod titulem *Slova v soukromých dopisech: lexikografická sonda* (2012).

Zatím posledním korpusem, který Zdeňka Hladká vytvořila se spolupracovníky z řad kolegů a studentů, je korpus *soukromé korespondence XX. století*, jemuž je věnována monografie *111 let vývoje tradičního dopisu* (2014).

Vědeckou a pedagogickou činnost Zdeňky Hladké provází ovšem také neúnavná angažovanost v oblasti organizační. V letech 1998–2003 organizovala spolu s profesorem Petrem Karlíkem celkem pět ročníků mezinárodních konferencí nazvaných *Čeština - univerzália a specifika* a redigovala postkonferenční sborníky. V 90. letech minulého století byla členkou fakultního akademického senátu. Od roku 2009 je členkou oborové komise na FF MU (Český jazyk). Od roku 2010 dodnes se podílí na vytvoření a garanci oboru studia Český jazyk se specializací počítačová lingvistika na FF MU. Rozvinula množství aktivit, které přilákaly na brněnské bohemistické pracoviště řadu nadšených a schopných studentů, jejichž bakalářské i magisterské práce téměř každoročně získávají umístění v soutěži o cenu děkana. Její otevřenost vůči studentům i kolegům z Fakulty informatiky MU umožnila vytvořit v rámci bohemistických studií prostředí pro smysluplnou mezioborovou spolupráci.

Zdeňka Hladká působí i mimo Masarykovu univerzitu. Je členkou Terminologické komise pro základní a střední školy (od r. 2002), členkou redakční rady časopisu *Naše řeč* (od r. 2003) a členkou International Association of Teachers of Czech (od r. 2003). V letech 2007–2017 byla také členkou Rady Ústavu pro jazyk český AV ČR.

Zdeňka Hladká je nejen špičkový jazykovědec, ale i skromný, laskavý a přátelský člověk, který umí povzbudit v práci a potěšit v těžkých chvílích. K jejímu životnímu jubileu jí do dalších let přejeme hodně zdraví, spokojenosti a radosti v osobním životě a dostatek elánu do další odborné práce.

Klára Osolsobě

Department of Czech Language
Masaryk University, Faculty of Arts
Arna Nováka 1, 602 00 Brno
Czech Republic
osolsobe@phil.muni.cz